Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FF UCM
Kód predmetu	KSJAL/pbceGsjvEp-U/26
Názov predmetu	gramatika slovenského jazyka v edukačnej praxi
Rozsah	1P + 1S
Počet kreditov	4
Vyučujúci	Mgr. Ľubomír Gábor, PhD., univ. doc. (prednášajúci), Mgr. Peter Gregorík, PhD. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Priebežné praktické cvičenia (40%), absolvovanie záverečného testu (60%). Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):(100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

1. Študent má vedomosti o spätosti morfologickej roviny s ostatnými rovinami jazykového systému, o špecifických črtách morfologického systému slovenčiny z typologického hľadiska v porovnaní s inými typmi jazykov, o jednotkách morfologickej roviny, o ich významovej a formálnej stránke a o možnostiach synonymného stvárnenia istých významov. Študent má vedomosti o kategoriálnej, morfologickej, syntaktickej a lexikálnej povahe jednotlivých slovných druhov.
2. Študent vie správne tvoriť tvary ohybných slovných druhov a používať jednotlivé slovné druhy v textoch s ohľadom na ich špecifické gramatické významy a funkcie. Študent si rozvíja aj digitálne zručnosti, aktívne pracuje s elektronickými zdrojmi na stránke Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra (juls.savba.sk a korpus.sk), vie vyhľadávať morfologické tvary, možné varianty, slovnodruhovú príslušnosť slov či správne väzby slovies a predložiek, porovnávať frekvenciu tvarov, výskyt väzieb či nespisovných tvarov.
3. Študent vie transformovať získané získané vedomosti a zručnosti do pedagogickej praxe a praktickej práce s textom.
4. Študent nadobúda jazykové zručnosti v správnom používaní slovenského jazyka, ako aj logické a analytické schopnosti súvisiace so systémovou povahou morfologických vzťahov.

Stručná osnova predmetu

Stručná osnova predmetu:
Prednášky:
1. Podstata morfológie. Spätosť morfologickej roviny s ostatnými rovinami jazykového systému. Princípy fungovania morfologického systému.
2. Jednotky morfologického systému. Morfologický tvar. Morfémy a morfy. Morfematický a morfologický rozbor. Slovný základ, koreň a kmeň. Kvantitatívne a kvalitatívne zmeny pri spájaní morfém, morfematický švík.
3. Typologická charakteristika slovenčiny v porovnaní s inými typmi jazykov. Typologické prechody.
4. Morfologické, gramatické a lexikálno-gramatické kategórie. Odrazové a systémové, menné

a slovesné kategórie. Gramatický tvar a vetný člen. Morfologický tvar a syntagma. Paradigma.
5. Slovné druhy. Lexikálnosémantická (funkčná) podstata slovných druhov. Klasifikácia slovných druhov z lexikálnosémantického, (funkčného), morfologického a syntaktického hľadiska.
6. Komplexná charakteristika a klasifikácia substantív. Jednotlivé skloňovacie vzory a ich podtypy. Variantné tvary a dvojtvary pri ohýbaní substantív. Ohýbanie/neohybnosť cudzích substantív. Nesprávne tvary.
7. Komplexná charakteristika a klasifikácia adjektív. Odvodené adjektíva a slovnodruhové prechody. Jednotlivé skloňovacie vzory a ich podtypy. Gradácia.
8. Komplexná charakteristika a klasifikácia zámen Správne používanie zámen, lexikálnosémantické a štylistické odlišnosti. Vlastné skloňovacie vzory zámen, adjektívne skloňovanie a nesklonné zámená.
9. Komplexná charakteristika a klasifikácia numerálií. Spájateľnosť so substantívami. Pravopisné javy. Vlastné skloňovacie vzory numerálií, adjektívne skloňovanie a nesklonné numeráliá.
10. Komplexná charakteristika a klasifikácia verb. Prepojenosť intencie slovesného deja a syntaktického uplatnenia slovies. Prechody medzi intenčnými typmi. Časovanie slovies - prepojenosť jednotlivých slovesných kategórií. Určité a neurčité , syntetické a analytické slovesné tvary a ich významy. Neosobný zvratný tvar. Vyjadrovanie aktíva a pasíva v slovenčine. Časovacie vzory a ich špecifiká.
11. Komplexná charakteristika a klasifikácia adverbií. Syntaktické uplatnenie obsahových adverbií. 8Stupňovateľné adverbiá.
12. Komplexná charakteristika a klasifikácia prepozícií. Slovesné väzby s predložkami. Nesprávne používanie predložiek. Produktívnosť druhotných predložiek. Komplexná charakteristika a klasifikácia konjunkcií. Synonymia medzi pravým a nepravým parataktickými a hypotaktickými spojkami. Komplexná charakteristika a klasifikácia partikúl a uplatnenie častíc vo vete. Komplexná charakteristika a klasifikácia interjekcií.
Semináre:
1. Analýza príkladov na prepojenosť morfologickej roviny s inými rovinami, morfematická analýza a morfologická analýza.
2. Typologické vlastnosti slovenčiny – analýza a opis javov. Synonymia a homonymia tvarov.
3. Určovanie kategórií pri ohybných slovných druhoch.
4. Zaraďovanie substantív do jednotlivých podskupín a určovanie ich gramatických kategórií a skloňovacieho vzoru.Tvorenie správnych tvarov substantív. Vyhľadávanie a oprava nesprávnych tvarov v textoch.
5. Použitie adjektív a ich zaraďovanie do skloňovacích vzorov. Tvorenie správnych tvarov. Slovotvorná možnosti adjektív. Stupňovanie.
6. Použitie zámen v texte. Krátke a dlhé tvary. Použitie zámena svoj.
7. Použitie čísloviek v textoch, tvorenie správnych tvarov numerálií a ich spojení so substantívami.
8. Použitie plnovýznamových a neplnovýznamových slovies, syntaktické uplatnenie slovies, určovanie slovesných tvarov a slovesných kategórií.
9. Tvorenie určitých a neurčitých tvarov, vidových reťazcov, vidových dvojíc, neosobných a pasívnych tvarov.
10. Použitie príslovieok v texte, stupňovanie a spájateľnosť príslovieok s inými slovami.
11. Použitie predložiek, oprava nesprávnych predložkových väzieb, štylistické rozdiely medzi primárnymi a sekundárnymi prepozíciami. Spojky a ich správne používanie pri spájaní slov a viet, správny pravopis – písanie čiarky.
12. Použitie častíc a citosloviec v texte.

Sylabus predmetu

Stručná osnova predmetu:
Prednášky:
1. Podstata morfológie. Spätosť morfologickej roviny s ostatnými rovinami jazykového systému. Princípy fungovania morfologického systému.

2. Jednotky morfologického systému. Morfologický tvar. Morfémy a morfy. Morfematický a morfologický rozbor. Slovný základ, koreň a kmeň. Kvantitatívne a kvalitatívne zmeny pri spájaní morfém, morfematický švík.
3. Typologická charakteristika slovenčiny v porovnaní s inými typmi jazykov. Typologické prechody.
4. Morfologické, gramatické a lexikálno-gramatické kategórie. Odrazové a systémové, menné a slovesné kategórie. Gramatický tvar a vetný člen. Morfologický tvar a syntagma. Paradigma.
5. Slovné druhy. Lexikálnosémantická (funkčná) podstata slovných druhov. Klasifikácia slovných druhov z lexikálnosémantického, (funkčného), morfologického a syntaktického hľadiska.
6. Komplexná charakteristika a klasifikácia substantív. Jednotlivé skloňovacie vzory a ich podtypy. Variantné tvary a dvojtvary pri ohýbaní substantív. Ohýbanie/neohybnosť cudzích substantív. Nesprávne tvary.
7. Komplexná charakteristika a klasifikácia adjektív. Odvodené adjektíva a slovnodruhové prechody. Jednotlivé skloňovacie vzory a ich podtypy. Gradácia.
8. Komplexná charakteristika a klasifikácia zámen Správne používanie zámen, lexikálnosémantické a štylistické odlišnosti. Vlastné skloňovacie vzory zámen, adjektívne skloňovanie a nesklonné zámená.
9. Komplexná charakteristika a klasifikácia numerálií. Spájateľnosť so substantívami. Pravopisné javy. Vlastné skloňovacie vzory numerálií, adjektívne skloňovanie a nesklonné numeráliá.
10. Komplexná charakteristika a klasifikácia verb. Prepojenosť intencie slovesného deja a syntaktického uplatnenia slovies. Prechody medzi intenčnými typmi. Časovanie slovies - prepojenosť jednotlivých slovesných kategórií. Určité a neurčité , syntetické a analytické slovesné tvary a ich významy. Neosobný zvratný tvar. Vyjadrovanie aktíva a pasíva v slovenčine. Časovacie vzory a ich špecifiká.
11. Komplexná charakteristika a klasifikácia adverbií. Syntaktické uplatnenie obsahových adverbií. 8Stupňovateľné adverbiá.
12. Komplexná charakteristika a klasifikácia prepozícií. Slovesné väzby s predložkami. Nesprávne používanie predložiek. Produktívnosť druhotných predložiek. Komplexná charakteristika a klasifikácia konjunkcií. Synonymia medzi pravým a nepravým parataktickými a hypotaktickými spojkami. Komplexná charakteristika a klasifikácia partikúl a uplatnenie častíc vo vete. Komplexná charakteristika a klasifikácia interjekcií.
Semináre:
1. Analýza príkladov na prepojenosť morfologickej roviny s inými rovinami, morfematická analýza a morfologická analýza.
2. Typologické vlastnosti slovenčiny – analýza a opis javov. Synonymia a homonymia tvarov.
3. Určovanie kategórií pri ohybných slovných druhoch.
4. Zaraďovanie substantív do jednotlivých podskupín a určovanie ich gramatických kategórií a skloňovacieho vzoru.Tvorenie správnych tvarov substantív. Vyhľadávanie a oprava nesprávnych tvarov v textoch.
5. Použitie adjektív a ich zaraďovanie do skloňovacích vzorov. Tvorenie správnych tvarov. Slovotvorná možnosti adjektív. Stupňovanie.
6. Použitie zámen v texte. Krátke a dlhé tvary. Použitie zámena svoj.
7. Použitie čísloviek v textoch, tvorenie správnych tvarov numerálií a ich spojení so substantívami.
8. Použitie plnovýznamových a neplnovýznamových slovies, syntaktické uplatnenie slovies, určovanie slovesných tvarov a slovesných kategórií.
9. Tvorenie určitých a neurčitých tvarov, vidových reťazcov, vidových dvojíc, neosobných a pasívnych tvarov.
10. Použitie prísloviek v texte, stupňovanie a spájateľnosť prísloviek s inými slovami.
11. Použitie predložiek, oprava nesprávnych predložkových väzieb, štylistické rozdiely medzi primárnymi a sekundárnymi prepozíciami. Spojky a ich správne používanie pri spájaní slov a viet, správny pravopis – písanie čiarky.
12. Použitie častíc a citosloviec v texte.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Typ predmetu (P, PV, V): P
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 1 hodina prednášok a 1 hodina seminárov týždenne
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: denná
Časová záťaž študenta: 120 hodín, z toho:
Prezenčné / Kombinované štúdium (P, S, C): 24 hodín
samoštúdium: 96 hodín

Odporúčaná literatúra

DAROVEC, M. 2004. Morfologická analýza textu. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2004. 96 s. ISBN 80-89034-76-4.
KAČALA, J. 2006. Systém jazykových kategórií. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006. 156 s. (najmä s. 100 – 131). ISBN 80-223-2135-4
Morfologické aspekty súčasnej slovenčiny. 2010. Ed. J. Dolník. Bratislava: Veda, 2010. 464 s. ISBN 978-80-224-1159-2.
OLOŠTIAK, M. – GIANITSOVÁ-OLOŠTIAKOVÁ, L. 2007. Deklinácia prevzatých substantív v slovenčine. Prešov: Filozofická fakulta PU, 2007. 152 s. ISBN 978-80-8068-694-9 (dostupné na internete).
ORAVEC, J. – BAJZÍKOVÁ, E. – FURDÍK, J. 1984. Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológia. Bratislava: SPN, 1984. 232 s. ISBN 67-167-84.
SOKOLOVÁ, M. 1995. Kapitolky zo slovenskej morfológie. Prešov: Slovacontact,1995. 178 s. ISBN 80-901417-7-3.
SOKOLOVÁ, M. – MOŠKO, G. –ŠIMON, F. – BENKO V. 1999. Morfematický slovník slovenčiny. Prešov: Náuka, 1999. 530 s. ISBN 80-968202-1-4.
SOKOLOVÁ, M. 1993. Sémantika slovesa a slovesný rod. Bratislava: Veda, 1993. 110 s. ISBN 80-224-0343-1.